

СЕКЦІЯ 4

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ ТА ОХОРОНИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ТА МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ БЕЗПЕКИ Й ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ

DEVELOPMENT OF SYSTEMS AND MECHANISMS OF PUBLIC GOVERNMENT IN SPHERE OF PUBLIC SECURITY AND PUBLIC ORDER

У статті конкретизоване змістове наповнення понять «система державного управління» та «механізм державного управління». Наведене визначення державної безпеки як наукової категорії та як практичного завдання, що вимагає вирішення на національному рівні владних структур. Установлені основні інтереси України, пов'язані з безпекою та підтримкою громадського порядку. Уточнений перелік функцій системи державної безпеки. Запропоновано для подальшого якісного розвитку системи та механізмів державного управління у сфері державної безпеки й громадського порядку розробити Концепцію та Стратегію державної безпеки та громадського порядку, модернізувати методологічні підходи до забезпечення безпеки на різних рівнях із залученням усіх гілок влади.

Ключові слова: державне управління, система державного управління, державна безпека, механізм державного управління, громадський порядок.

В статье конкретизировано содержание наполнения понятий «система государственного управления» и «механизм государственного управления». Приведены определения государственной безопасности как научной категории и как практической задачи, требующей решения на национальном уровне структур власти. Установлены основные интересы Украины, связанные с безопасностью и поддержанием общественного порядка. Уточнен перечень функций системы государствен-

ной безопасности. Предложено для дальнейшего качественного развития системы и механизмов государственного управления в сфере государственной безопасности и общественного порядка разработать Концепцию и Стратегию государственной безопасности и общественного порядка, модернизировать методологические подходы к обеспечению безопасности на разных уровнях с привлечением всех ветвей власти.
Ключевые слова: государственное управление, система государственного управления, государственная безопасность, механизм государственного управления, общественный порядок.

The article specifies the content of the concepts of the system of public administration and the mechanism of public administration. The definition of state security as a scientific category and as a practical task, which requires resolution at the national level of government structures is given. The main interests of Ukraine, connected with security and support of public order, were established. The list of functions of the state security system is specified. For the further qualitative development of the system and mechanisms of public administration in the field of state security and public order, it is proposed to develop the Concept and Strategy of State Security and Public Order, modernize methodological approaches to ensuring security at different levels with the involvement of all branches of government power.
Key words: public administration, public administration system, state security, mechanism of public administration, public order.

УДК 351.746.1

Андрієнко М.В.

д. наук із держ. упр., доцент,
підполковник служби
цивільного захисту
Навчальний науково-дослідний центр
заходів цивільного захисту
Український науково-дослідний інститут
цивільного захисту

Постановка проблеми у загальному вигляді. Держава, цілісність території якої зазнає безперервних посягань із боку сусідньої країни вже кілька років поспіль, не може вважатися такою, що перебуває в стані безпеки. Уперше з моменту здобуття Україною в 1991 році незалежності воєнні дії на її території ставлять під загрозу не лише економічні інтереси нації, але й фізичну безпеку громадян. Фінансовий, соціальний, техніко-технологічний розвиток господарської системи в межах країни, її позиція на міжнародній політичній арені – усе це формується на основі державної безпеки й громадського порядку. Однак у тих умовах, які визначають життя нашої держави та її народу впродовж тривалого періоду

часу, ці названі параметри перебувають у стані дестабілізації. І хоча причини цього мають переважно зовнішнє походження, пошук шляхів для відновлення високого рівня державної безпеки та встановлення відповідного воєнним діям громадського порядку належить до завдань внутрішніх механізмів управління країною на національному рівні. Саме тому поступальний розвиток системи та механізмів державного управління у сфері державної безпеки й громадського порядку є актуальною сучасною проблемою, вирішенням якої доцільно займатись одразу в двох площинах – науковій і прикладній.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні аспекти забезпечення

громадського порядку й безпеки знайшли відображення в роботах таких вітчизняних дослідників, як В. Квашук, М. Криштанович, С. Лихачов, Р. Марутян, П. Підюков, Г. Ситник, М. Сіцінська й ін. Огляд наукових праць, присвячених зазначеній проблематиці, засвідчує наявність різних підходів до вивчення питання розвитку системи та механізмів державного управління у сфері державної безпеки й громадського порядку. Так, П. Підюков визначає роль органів внутрішніх справ України в забезпеченні національної безпеки держави, реалізації вимог Указу Президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення прав і свобод громадянина, громадського порядку та посилення боротьби зі злочинністю» [1]; М. Криштанович досліджує аспекти державного регулювання діяльності органів внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку в контексті завдань національної безпеки [2]; Р. Марутян розглядає принципи наукового аналізу й управлінської діяльності процесу прийняття державно-управлінських рішень у сфері національної безпеки [3]; С. Лихачов конкретизує державно-управлінський аспект співвідношення громадського порядку та громадської безпеки [4]; В. Квашук, Ю. Рак застосовують компетентнісний підхід до дослідження системи цивільного захисту та безпеки держави в процесі проектно-орієнтованого управління [5]; Г. Ситник розробляє інституційно-цивілізаційну парадигму дослідження проблем і державно-управлінських аспектів забезпечення національної безпеки [6]; М. Сіцінська вивчає цивільний контроль у системі державного управління сектором безпеки та можливі негативні наслідки його відсутності [7]. Водночас дослідження, присвяченого особливостям сучасного стану системи та механізмів державного управління у сфері державної безпеки й громадського порядку, у процесі аналізу останніх досліджень і публікацій виявлено не було.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Таким чином, потребують конкретизації в науковій площині сучасні аспекти еволюції елементів системи та складових механізмів державного управління у сфері державної безпеки й громадського порядку в Україні.

Метою статті є дослідження сучасного стану та перспектив розвитку системи та механізмів державного управління у сфері державної безпеки й громадського порядку.

Виклад основного матеріалу. Система державного управління – це сукупність елементів, поєднання та взаємозв'язки яких визначають організацію управління держав-

ними структурами перебігу соціально-економічних процесів у країні. В організації державного управління важливе місце займає керована підсистема, об'єкт управління, яким у цьому контексті є суспільство, народ, громадяни держави. Їх інтереси, матеріальні блага і, звісно, безпека мають бути покладені в основу системної структури державного управління. Суб'єктом управління в досліджуваній системі виступає держава, управлінські функції реалізуються через складне поєднання дій державного апарату, владних структур, посадових осіб, задіяних у заходах системи безпеки, держслужбовців, представників органів місцевого самоврядування тощо.

Взаємодія суб'єкта й об'єкта реалізації державного управління відбувається в межах механізму реалізації процесу державного управління. Такий механізм являє собою сукупність методичних підходів, прийомів і інструментів, що забезпечують організаційну взаємодію, взаємовплив керуючої й керованої систем, співробітництво держави та соціуму й окремих індивідів для гарантування безперервного й ефективного функціонування та розвитку соціальних і економічних відносин. Обов'язковою умовою такого розвитку в умовах, які склалися нині в Україні й особливо на її кордоні, є підтримка належного рівня безпеки й стану громадського порядку, що нині є завданням загальнонаціональної значимості та може бути виконане тільки на рівні застосування системи й механізму державного управління.

Систему державної безпеки та підтримки стану громадського порядку в Україні формують владні структури, державні, громадські й інші організації й об'єднання, члени суспільства, що залучаються до процесу забезпечення безпеки згідно з вимогами законодавства, а також нормативно-правова база, що регламентує підходи до гарантування безпеки.

Еволюція системи й механізмів державного управління в площині забезпечення державної безпеки й контролю громадського порядку призвела до формування переліку функцій системи державної безпеки, виконання яких покладене в Україні на державні владні структури. Це такі функції:

- ідентифікація та прогнозування типових і нетрадиційних загроз поточному стану, майбутньому розвитку та реалізації інтересів об'єктів державної безпеки; формування й реалізація комплексів оперативних, тактичних і стратегічних заходів їх попередження й усунення;

- створення й підтримка стану готовності ресурсів і інструментів забезпечення високого

рівня державної безпеки; забезпечення державної безпеки щоденно й у разі виникнення надзвичайних ситуацій;

– створення й забезпечення функціонування системи заходів щодо відновлення нормального стану державної безпеки в тій місцевості, де фіксувалися факти виникнення надзвичайних ситуацій; участь у заходах щодо забезпечення безпеки поза межами України (у разі необхідності).

Державна безпека як наукова категорія та як практичне завдання, що вимагає вирішення на національному рівні владних структур, розуміється науковцями-теоретиками та спеціалістами-практиками як такий стан функціонування різних сфер, що характеризується високим рівнем захищеності державних інтересів від негативного впливу на процес їх реалізації різного роду внутрішніх і зовнішніх небезпек і загроз. На сучасному етапі розвитку системи державної безпеки до основних інтересів України, пов'язаних із безпекою та підтримкою громадського порядку, належать відновлення довіри до державної влади, її абсолютність, непорушність суверенітету та територіальної цілісності держави й стабілізація стану усіх сфер громадського й економічного життя населення країни.

На сучасному етапі еволюції системи та механізмів державного управління безпекою й громадським порядком, управління всіма структурами, які залучаються до процесу забезпечення державної безпеки, здійснює Президент України. До його компетенції належать функції координації та контролю діяльності державних структур, задіяних у процесі забезпечення безпеки. Також він приймає оперативні та тактичні рішення щодо відновлення належного рівня державної безпеки, що не суперечать чинним нормативно-правовим актам.

Владні державні структури в межах власних повноважень і компетенцій керують державними органами підтримки належного рівня національної безпеки, організують і контролюють розроблення та реалізацію заходів забезпечення державної безпеки підвідомчими їм із відповідних питань органами виконавчої влади.

Для організації ефективної й дієвої системи державного управління щодо забезпечення державної безпеки й підтримки належного рівня громадського порядку необхідно, щоб вітчизняні міністерства, інші органи виконавчої влади, що функціонують на засадах чинного законодавства, у межах власної компетенції забезпечували реалізацію функції захисту пріоритетних інтересів усіх без винятку об'єктів безпеки. Для швидкого реагування на новітні загрози, які можуть виникати у різних сферах

громадського життя, владні структури, задіяні в механізмі захисту безпеки й контролю громадського правопорядку, відповідно до законодавства розробляють внутрішньовідомчі нормативні правові акти щодо забезпечення безпеки саме в тій площині, де це особливо необхідно відповідно до вимог і викликів часу.

На сучасному етапі розвитку безпекоорієнтованого управління національного масштабу, на національному рівні організації системи державної безпеки й громадського порядку головна роль відведена державним правовим засобам забезпечення безпеки окремих осіб, громадян, суспільства й держави в цілому. До їх переліку належать:

1) спеціальні правові режими життя й ведення господарства населення окремих територій і об'єктів (надзвичайний стан, воєнний стан тощо);

2) особливий державний устрій і норми реалізації окремих потенційно небезпечних для соціуму прав і свобод громадян; особливого значення цей аспект забезпечення державної безпеки й громадського порядку набув після початку конфлікту на Сході України, і його виникнення вимагає розроблення нових нетрадиційних засобів забезпечення безпеки держави і її громадян, використання їх більш агресивних і силових видів;

3) спеціальні види державної й недержавної діяльності (оперативно-розшукова діяльність, приватна детективна й охоронна діяльність).

Усі ці засоби забезпечення безпеки окремої особистості, суспільства й держави в цілому, які займають важливе місце в системі й механізмах гарантування державної безпеки й громадського порядку, слугують єдиній важливій меті комплексного забезпечення захисту всіх видів безпеки. Саме тому вони враховуються й так чи інакше активно використовуються всіма господарськими структурами й суб'єктами, що функціонують у будь-яких конкретних галузях і сферах забезпечення безпеки громадян, соціуму й держави.

Для забезпечення перспектив подальшого якісного розвитку системи та механізмів державного управління у сфері державної безпеки й громадського порядку вважаємо за необхідне запропонувати й здійснити найближчим часом низку таких заходів:

– розробити Концепцію державної безпеки та громадського порядку, у якій чітко визначити об'єкти, суб'єкти державної безпеки, принципи її забезпечення, інструменти й засоби, використання яких зробить цілі забезпечення особистості, суспільства й держави досяжними практично;

– затвердити Стратегію державної безпеки та громадського порядку, що міститиме перелік традиційних і новітніх загроз реалізації інтересів особистості, суспільства й держави в перспективі та заходи щодо їх уникнення, мінімізації, нейтралізації чи компенсації їх впливу в разі нездатності активізувати запобіжні їм механізми. Стратегія безпеки має визначати не лише довгострокові цілі на шляху до забезпечення національної безпеки України в різних площинах громадського й економічного життя, але й встановлювати рівні відповідальності за реалізацію тих чи інших завдань у системі державної безпеки та громадського порядку;

– модернізувати методологічні підходи до забезпечення безпеки на різних рівнях із залученням усіх гілок влади. В умовах інтенсифікації гібридних загроз для системи державної безпеки та громадського порядку, продовження воєнних дій на кордоні України, поширення соціальної напруги в суспільстві та фінансово-економічної кризи в господарській системі країни, що спровокували посилення тенденції втрати населенням, бізнес-структурами, інвесторами тощо довіри до влади, методи наказів, указівок, примусу можуть бути застосовані для підтримки порядку лише в низці випадків. Важливого значення набуває роз'яснювальна робота, патріотичний компонент освіти й виховання молодих громадян, фінансування наукових досліджень, спрямованих на пошук шляхів відновлення стану національної безпеки України управлінськими й економічними методами.

Висновки. Розвиток системи та механізмів управління державною безпекою й громадським порядком в Україні в останні роки був зумовлений проявом нетрадиційних для періоду незалежності держави загроз, зокрема їх гібридних видів, що виникли через конфлікт із сусідньою з Україною державою. Водночас криза довіри населення до влади знижує ефективність традиційного інструментарію управління й контролю, який історично використовувався для підтримки належного рівня національної безпеки й громадського порядку. Тому перспективи розвитку системи

державної безпеки й забезпечення громадського порядку криються в стратегічному плануванні заходів забезпечення безпеки, їх концептуалізації, адаптації досвіду країн ЄС та використанні інтеграції як джерела ресурсів для розвитку оборонних систем, веденні роз'яснювальної роботи серед широких верств населення щодо ситуації в державі та стану безпеки й можливостей використання методів самообезпечення громадян від низки загрозливих факторів, дія яких може проявитись у найближчій перспективі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Підюков П. Роль органів внутрішніх справ України в забезпеченні національної безпеки держави, реалізації вимог Указу Президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення прав і свобод громадянина, громадського порядку та посилення боротьби зі злочинністю». Вісник Академії управління МВС. 2009. № 3. С. 6–13.
2. Криштанович М. Державне регулювання діяльності органів внутрішніх справ щодо охорони громадського порядку в контексті завдань національної безпеки. Університетські наукові записки. 2013. № 4. С. 489.
3. Марутян Р. Прийняття державно-управлінських рішень у сфері національної безпеки: принципи наукового аналізу та управлінської діяльності. Аналітика і влада. 2011. № 4. С. 110–115.
4. Лихачов С. Співвідношення громадського порядку та громадської безпеки: державно-управлінський аспект. Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія»]. Сер.: Державне управління. 2011. Т. 159, Вип. 147. С. 23–28.
5. Квашук В., Рак Ю. Система цивільного захисту та безпеки держави, проектно-орієнтоване управління: компетентнісний підхід. Вісник Львівського державного університету безпеки життєдіяльності. 2013. № 7. С. 92–99.
6. Ситник Г. Інституційно-цивілізаційна парадигма дослідження проблем та державно-управлінських аспектів забезпечення національної безпеки. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2011. Вип. 2. С. 25–34.
7. Сіцінська М. Цивільний контроль у системі державного управління сектором безпеки та можливий негативні наслідки його відсутності. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2012. Вип. 1. С. 131–138.